

УДК 81

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2023-14.9>

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГАМБУРЗЬКОГО ДІАЛЕКТУ

Лопушанський Василь Михайлович

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри німецької і французької мов та методики їх навчання

Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка

вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Львівська область, Україна

Діалект – це специфічний варіант мови, який багато в чому відрізняється від офіційної або стандартної мови, включаючи вимову, лексику, граматику, синтаксис і використання специфічних слів або конструкцій. Іноді різниця між діалектами настільки значна, що люди, які розмовляють різними діалектами, можуть мати труднощі з розумінням одне одного. Зсув приголосних у верхньонімецькій мові розділив федеральні землі на групи носіїв верхньонімецької та нижньонімецької мов. У південних і центральних регіонах середньо- і верхньонімецькі діалекти зазнали впливу звукового зсуву і вважаються верхньонімецькими діалектами. Регіональні діалекти на півночі, яких не торкнувся зсув звуків, були об'єднані під терміном "нижньонімецька мова". Систематичні дослідження діалектів почалися в Німеччині у 18-19 століттях. Йоганн Андреас Шмеллер був одним з найвидатніших діалектологів і уклав Баварський словник у 1827-1837 роках. Брати Грімм включили діалектні слова та регіонально забарвлені діалектизми у свій знаменитий словник німецької мови. Георг Венкер провів ретельне дослідження діалектів і склав "Список Венкера" із сорока зразків речень верхньонімецької мови. Результатом цих досліджень став мовний атлас, в якому нанесені всі німецькі діалекти. Серед сучасних німецьких дослідників гамбурзького діалекту слід виділити Петера Шмахтагена. У Гамбурзі використовуються різні діалекти та мови, зокрема нижньонімецька (Plattdeutsch), верхньонімецька (Hochdeutsch) та місінгш (Missingsch). Це розмаїття мовних форм і діалектів відображає культурне розмаїття та історичний розвиток Гамбурга. Первинною мовою Гамбурга є нижньонімецька. Назва "Plattdeutsch" походить з Нідерландів і означає "гарна, зрозуміла народна мова", а не "пласка, низинна земля". Гамбурзька мова має свої особливості, серед яких, зокрема, лєніація, скорочення деяких голосних та особливості вимови. Історично платтдойч був офіційною мовою Гамбурга, але соціальні процеси та масова імміграція призвели до того, що роль мови в повсякденному житті міста змінилася. Гамбург, як і багато інших регіонів, має свій власний мовний характер та унікальні вирази, які відображають місцеву культуру та особливості міста. Кожен з цих виразів має свою історію та специфічний контекст вживання, що робить їх цікавими об'єктами для вивчення.

Ключові слова: Гамбург, гамбурзький діалект, особливість, лексика, семантика.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. У всіх періодах становлення німецької мови простежуються дві зворотні, але водночасісно пов'язані тенденції розвитку – тенденції мовної диференціації та інтеграції, зумовлені як екстралінгвістичними, так і внутрілінгвістичними факторами.

Ще в середньовісній німецькій період (1050–1350 рр.) тенденція до диференціації діалектів дуже посилилася. Вона була пов'язана з політичною, економічною, територіальною роздробленістю, а також феодалними міжусобицями, які ще більше загострилися у наступному ранньоновісній німецькому періоді (1350–1650 рр.). Тоді виникло майже 800 більш-менш самостійних політичних і економічних утворень. Ці процеси надзвичайно негативно позначилися на становленні німецької літературної мови. Мартін Лютер так охарактеризував мовні

процеси початку VI століття: «Люди, які проживають одні від одних за 25 миль, не розуміють одні одних» (цит. за Bublik, 1983, р.9).

З іншого боку, тенденція до інтеграції діалектів призвела до того, що вже в Середньовіччі на основі верхньонімецьких діалектів виникає одна з перших спроб літературної мови – стиль придворного віршування. Однак діалекти і надалі залишалися основною формою функціонування німецької мови. Ще й сьогодні відмінності в німецькій мові з півночі на південь іноді можуть бути настільки великими, що люди, розмовляючи своїми діалектами, не можуть порозумітися.

Діалекти є невід'ємною частиною мовного надбання та важливим джерелом для збереження культурної спадщини німецького народу. Вони також відіграють важливу роль у спілкуванні й ідентифікації, стають маркерами, які вказують на те, з якого регіону чи соціо-

культурного середовища походить людина. Діалекти допомагають людям відчувати себе частиною спільноти та підтримувати свою ідентичність через спільну мову. Вони створюють унікальну мовну палітру, яка збагачує наше спілкування, поглиблюючи наші зв'язки з іншими людьми, допомагають лінгвістам та дослідникам зрозуміти, як мова розвивається, змінюється, вдосконалюється і адаптується під впливом різних екстралінгвістичних й інтралінгвістичних чинників. Діалекти надають можливість вивчати мову у всій її різноманітності та виявляти взаємозв'язки різних мовних форм. Актуальність дослідження гамбурзького діалекту полягає у тому, що він охоплює найбільший мовний ареал Німеччини, зберігає і виражає унікальність Гамбурга та його культури. Оскільки в Німеччині ще й досі є багато людей, які розмовляють так, як їм зручно, рідною мовою, тобто діалектом, то зростає важливість дослідження цього пласту мови.

Аналіз останніх досліджень. З-поміж українських науковців дослідженням німецьких діалектів ґрунтовно займався Віктор Левицький. Він проаналізував становлення діалектів у давньоверхньонімецькому періоді (Lewizkij, 2010, р. 33–36), їх поширення в середньоверхньонімецькому періоді (Lewizkij, 2010, р. 136–138), а також розробив класифікацію та пояснив функціонування німецьких діалектів у нововверхньонімецькому періоді (Lewizkij, 2010, р. 180–183). Василь Бублик, вивчаючи діалектні групи давніх германців, визначив основу, на якій згодом базувалася німецька мова, виокремив її національні варіанти та форми існування сучасної німецької мови, серед яких діалекти займають важливе місце (Bublyk, 1983, р. 13–19, 108–111). Свого часу ще брати Грімм знали про важливість дослідження діалектів і включали регіонально забарвлені слова до своїх словників. Систематичні дослідження діалектів у Німеччині почалися ще в XVIII–XIX століттях. Одним із найважливіших німецьких діалектологів був Йоганн Андреас Шмеллер. Мюнхенський германіст створив Баварський словник між 1827 і 1837 роками, який постійно оновлюється Баварською академією наук і у поточному виданні нараховує понад чотири мільйони записів.

Перші дослідження діалектів були для лінгвістів кропіткою роботою. Показовим прикладом є німецький учений Георг Венкер, який уклав список речень, названий на його честь. Цей перелік складався із сорока зразків верхньонімецьких речень, які він упорядкував відповідно до дуже конкретних лінгвістичних

критеріїв. Ось деякі з них: *Im Winter fliegen die trockenen Blätter in der Luft herum; Es hört gleich auf zu schneien, dann wird das Wetter wieder besser; Tu Kohlen in den Ofen, damit die Milch bald zu kochen anfängt; Der gute alte Mann ist mit dem Pferd(e) auf dem Eis eingebrochen und in das kalte Wasser gefallen; Das Feuer war zu heiß, die Kuchen sind ja unten ganz schwarz gebrannt; Er isst die Eier immer ohne Salz und Pfeffer; Ich schlage dich gleich mit dem Kochlöffel um die Ohren, du Affe; Du hast heute am meisten gelernt und bist artig gewesen, du darfst früher nach Hause gehen als die anderen; Geh, sei so gut und sag deiner Schwester, sie soll die Kleider für eure Mutter fertig nähen und mit der Bürste rein machen; Wir sind müde und haben Durst; Ihr dürft nicht solche Kindereien treiben; Was sitzen da für Vögelchen oben auf dem Mäuerchen? Geh nur, der braune Hund tut dir nichts.*

У 1876 році Георг Венкер розіслав понад сорок тисяч примірників своїх списків із прикладами речень, які сьогодні можуть здатися дещо дивними, спочатку до всіх шкіл у прусській провінції Рейн, а згодом до шкіл усієї Німецької імперії. У супровідному листі він попросив директорів шкіл перекласти ці сорок речень рідними діалектами та надіслати їх йому. Венкер структурував зразки речень так, щоб вони висвітлювали типові фонетичні та граматичні діалектні особливості перекладу. Звичайно, результат був вартий уваги. У 1887 році лінгвіст мав 44 257 заповнених формулярів. Це було основою для створеного ним мовного атласу, в якому картографічно перераховані всі німецькі діалекти. Згодом робота Венкера була оновлена шляхом подальших опитувань і тепер доступна в Інтернеті (Schmitz).

Серед сучасних німецьких дослідників гамбурзького діалекту треба виділити Петера Шмахтгагена. У 2009 році він опублікував книгу «Sprechen Sie Hamburgisch?» (Schmachthagen, 2009), в якій, опитавши представників старшого покоління, зібрав понад 800 слів і виразів гамбурзького діалекту. Деякі з них пропонуємо для аналізу в цьому дослідженні і рекомендуємо ознайомитися з ними кожному, хто має намір відвідати Гамбург і зануритися в його мовну специфіку.

Мета наукової роботи полягає у дослідженні основних лексико-семантичних особливостей гамбурзького діалекту.

Для досягнення мети наукової роботи було поставлено такі **завдання**:

проаналізувати важливі вітчизняні та зарубіжні дослідження з окресленої проблематики; з'ясувати значення ганзейського міста Гамбург

для становлення гамбурзького діалекту; визначити його структуру; укласти словник найуживаніших лексичних одиниць та виразів, які семантично відрізняються як від літературної мови, так і від інших діалектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гамбург був заснований в Середньовіччі, і його походження пов'язане з розміщенням на берегах річки Ельби та близькістю до Балтійського моря. Це зробило його важливим торговим і морським портом. Походження вільного і ганзейського міста Гамбург сягає корінням у IX століття. Доказом цього є те, що на початку IX століття франки побудували фортецю, яка вперше згадується 832 року як Hamtburg. У 1189 році Гамбург отримав статус республіки, що надавало йому внутрішню незалежність та право самостійно обирати владу. Сьогодні Гамбург налічує майже 1,8 мільйона жителів і є другим за величиною містом Німеччини. Цьому сприяв так званий Акт про Великий Гамбург 1937 року (Schmidt). Площа міста зросла на 80 %, а населення – на 40%.

Значний приріст населення міста на початку XX століття був спричинений масовими хвилями іммігрантів. Тогочасна імміграція походила не з іноземних мовно-культурних ареалів і не з мультикультурного походження з інших країн і частин світу, а з нижньонімецького сусідства. Для підтвердження інтеграції не потрібно було проходити іспит на прийняття громадянства чи мовний тест. З цього можна зробити висновок, що гамбурзька мова сформувала новоприбулих, а нові громадяни трохи сформували гамбурзьку мову, суттєво не змінивши її. До речі, іммігрантів місцеві називали Quiddjes, що вказує на будь-кого, хто переїхав до Гамбурга, хто ще не відчуває себе гамбуржцем, хто хоче ним почуватися, але містяни не визнають його "своїм" (Schmachthagen, 2009).

Варто зазначити, що коли ми говоримо про мову Гамбурга, то маємо на увазі три різні діалекти і навіть дві різні мови, а саме: Plattdeutsch, Hochdeutsch та Missingsch. Їх не завжди можна чітко розділити, оскільки вони перетікають одна в одну. Отже, виникає потреба все ж розглянути кожну з них окремо.

Platt. Оригінальною мовою Гамбурга є не Hochdeutsch (верхньонімецька), тобто стандартна німецька мова, а Plattdeutsch – нижньонімецька. Згідно з Конрадом Борхлінгом, нижньонімецька мова в Гамбурзі поділяється на дві великі групи. З одного боку, є Geest-діалекти, якими в основному розмовляють у

північних районах Гамбурга. З іншого боку, є Marsch-діалекти, якими розмовляють у районах, близьких до порту. Саме тому Marsch діалект також можна назвати Hafen Platt. Ця мовна форма часто зустрічається в областях Фінкенвердер (Finkerwerder), Вільгельмсбург (Wilhelmsburg), Фірлянде (Vierlande) і Маршлянде (Marschlande), Альтес-Лянд (Altes Land), Гарбург (Harburg) і Санкт-Паулі (St.Pauli). Отже, діалекти Geest і Marsch є іншими формами мови, якими розмовляють у Гамбурзі, які, як і всі гамбурзькі діалекти, походять від Hamburger Platt (Каца, 2013, 3 – 6).

Цікавим є ще й те, що назва для нижньонімецької мови походить з Нідерландів. У 1524 році в Делфті (Delft) з'явився Новий Заповіт, написаний goede platten duytche, тобто доброю, зрозумілою народною мовою, а не грецькою та латинською науковими мовами. Саме такою була нижньонімецька. Назва Plattdeutsch походить не від «plattes, flaches Land» (рівна, плоска земля), а від нідерландського прикметника plat, що означає «ясний, виразний, зрозумілий кожному» (Schmachthagen, 2009, p. 5).

Hamburger Platt також має свої особливості:

1. Так звана леніція (нім. Lenisierung, Lenierung, Lenition). Цей лінгвістичний термін походить від лат. lenis (м'який, ніжний) і описує перетворення сильного приголосного на слабкий. Зазвичай це стосується дзвінкої вимови споконвічно глухих приголосних, напр.: Hamburg → Hamburch, bitte –bidde, Leude –Leute, Tag –Tach, Krieg –Kriech.

2. Злиття (Verschmelzung/Kontraktion/Zusammenziehung) [sd] і [st] між двома голосними до [ss]. Наприклад: must du → mussu, hast du → hassu, ist das → issas.

3. Також є багато характерних особливостей у плані вимови. Наприклад, літеру [g] в кінці складу і перед приголосними часто заміняють на [ch]. Напр., liegt → liecht.

4. Schleifton чи надмірно довгі голосні, які утворюють характерні «Dehnen» та «Strecken», тобто ніби подовжують чи розтягують слово, напр.: Mut → Muut, Leute → Loidee.

Hochdeutsch. Якщо говорити про Hochdeutsch, то варто погодитися, що верхньонімецька мова була мовою Біблії Лютера, Малого катехизису («Der Kleine Katechismus»), церковних служб, а також мовою навчання читання і письма в школі. Пастори, вчителі та батьки читали Біблію і катехизис, на той час, часто єдині в домі книги, написані стандартною німецькою мовою. Оскільки нижньонімецька територія була переважно протестантською областю з

часів Реформації (після 1517 року), лютеранська нововірхньонімецька мова була свого роду іноземною на півночі. Тому, на відміну від верхньонімецького півдня, тут не розвинулися нововірхньонімецькі діалекти. Кордон між верхньонімецькою та нижньонімецькою мовами називають Бенратською межею, яка визначена *maken-machen* лінією.

Missingsch. Поширені думки, що коли жителі Гамбурга, для яких нижньонімецька мова була рідною, намагалися розмовляти верхньонімецькою мовою в повсякденному житті, то результатом зазвичай була суміш верхньонімецької та нижньонімецької. Цей типовий гамбурзький регіональний діалект (Regiolekt) називався Missingsch.

Деякі дослідники пояснюють походження терміна Missingsch як «суміш» (Mischung) верхньонімецької та нижньонімецької мов. Missingsch насправді походить від Meißnerisch, так званої канцелярської мови Майсена (Meißner Kanzleisprache), з якої виникла сучасна стандартна німецька мова, тобто верхньонімецька.

Виклад основного матеріалу. Для детальнішого пояснення лексико-семантичних особливостей гамбурзького діалекту наведемо ще декілька виразів.

"Lass mal Cornern". «Cornern» — англійське дієслово, яке походить від іменника «Cone» (куток). Це термін, який використовується для опису спільного перебування у громадських місцях, розваги та розпивання алкоголю на розі вулиці (при чому алкоголь не є обов'язковим). Іноді це супроводжується музикою. Термін «Cornern» походить з Нью-Йорку, США. У 1970-х і 1980-х роках групи брейк-дансу збиралися на розі вулиць, щоб продемонструвати свої вміння. Однак у Німеччині «Cornern» не є звичним заняттям для брейк-дансистів, реперів чи хіп-хоперів, це більше стосується публічних зібрань і вживання алкоголю.

"Ahn das mal". Ця фраза походить з молодіжної мови і насправді є скороченою версією дієслова "erahnen", тобто впізнати щось, уявити щось. Залежно від контексту цей вислів може означати "здогадайся" або "уяви собі". Наприклад: "Ahnma wie teuer McDonalds geworden ist", що означає "Уяви/зрозумій наскільки зросли ціни в Макдональдсі".

"Ist das ihr Macker?". Батьки батьків північнонімецьких дітей також вживали це слово: «Macker», було одним зі слів молодіжної мови 1960-х років. Термін Macker (з нижньонімецької мови: «Kamerad», «Mitarbeiter») використовується в розмовній мові як принизливий тер-

мін для чоловіка, який видає себе за надмірно маскулінного, а тому пов'язаний з таким терміном, як мачо. Але це також може стосуватися романтичного партнера або взагалі якогось хлопця чи колеги по роботі.

"Kiezen mit den Miezen". Це розмовний вислів, який означає щось на кшталт «фліртувати або гуляти з дівчатами» чи «проводити час з дівчатами». У цьому контексті «kiezen» стосується соціальної поведінки, як-от зустрічі з людьми протилежної статі, а «miezen» — це неофіційний термін для дівчат або молодих жінок. Також словом "Kiez" називають розважальний район Reeperbahn в Гамбурзі, який відомий своїм "нічним життям". Тому цей вислів можна також перекласти як «розважатись з друзями на Reeperbahn».

"Zehn Mexikaner bitte". Mexikaner — це алкогольний напій, який складається в основному зі шнапсу (часто також горілки або текили), томатного соку, сангріти, соусу Табаско, солі та перцю. Рецепт схожий на лонг-дрінк "Кривава Мері", але Mexikaner значно витриманіший і зазвичай подається як шот у стопці. Напій бере початок у Гамбурзі наприкінці 80-х рр., де ресторатор Майк Колоні розробив рецепт як швидке рішення, щоб приховати смак суміші дешевого фруктового бренді, який він випадково купив замість шнапсу. Відтоді напій став невід'ємною частиною усіх гамбурзьких кнайп. Назва походить від гострого смаку, який чимось нагадує Мексику. Зараз Mexikaner подається і в інших містах не тільки в межах Німеччини, а й по всьому світу.

"Nich' dafür...". "Danke dir!" — "Nich' dafür". Замість "Gern geschehen" або "Bitte", на форму ввічливості "Danke!" існує модна відповідь "Nich' dafür" (звичайно, без вимовляння "t"): за це не потрібно дякувати, це само собою зрозуміло. В українській мові цей вислів може мати відповідник "Нема за що!".

"Es heißt Moin! Moin, Moin ist schon Gesabbel". У Гамбурзі немає довгих привітань і довгих прощань. Коротке «Moin» виконує свою функцію у будь-який час дня і ночі. Занадто багато слів викликає непорозуміння. "Gesabbel" тут розуміється як пусті непотрібні балачки.

"Jetzt ma' Butter bei die Fische!". У гамбуржців є чітке повідомлення для людей, які телефонують і докучають годинами, допоки нарешті не заговорять і не запитують про те, заради чого подзвонили. Це ті розмови, коли хтось просто намагається уникнути незручного запитання чи правди. Це повідомлення звучить саме так: Jetzt ma' Butter bei die Fische! Цей вираз є своєрідним проханням, що передбачає перехід до суті розповіді, викладення основного та не затягування

розмови без потреби. Як це стосується масла? Безпосередньо перед вживанням смаженої або запеченої риби кухар додає шматочок вершкового масла. Якщо масло потрапило на рибу, її потрібно з'їсти негайно (Haas).

"Hummel, Hummel! Mors, Mors!". Кожен гамбуржець знає таку постать, як воднонос Ганс Гуммель (Hans Hummel), справжнє ім'я якого Йоганн Вільгельм Бенц (народився 21 січня 1787 року в Гамбурзі; помер 15 березня 1854 року). Кажуть також, що він працював у Гамбург-Нойштадті (Hamburg-Neustadt). Саме там на маленькій площі розташований пам'ятник цьому гамбурзькому водноносу. Його спроектував скульптор Ріхард Кюоль у 1938 році. За кілька метрів від Гуммеля Кюоль поставив іншу фігуру, а саме скульптуру маленького хлопчика, який, глузуючи з водноноса, показує йому зад.

За легендою, сусідські діти дражнили водноноса, називаючи його "Hummel, Hummel". Натомість у відповідь він кричав їм "Mors, Mors". Значення вигуку Гуммеля досить просте: Mors є нижньонімецьким словом і означає "зад". Кажуть, це було скорочена форма нижньонімецької приказки "Klei di an'n Mors" ("Kratz dich am Arsch"), що на українську можна перекласти як "почухай свій зад".

Питання, чому діти називали його "Hummel", має різні відповіді. Одне з припущень полягає у тому, що "Hummel" походить від північнонімецької назви "Griephammer" або "Hummer". Так називали судових приставів. Проте цю теорію вважають малоімовірною.

Більш ймовірною була версія, що прізвисько "Hummel" стосувалося життєвої ситуації Бенца. У той час він переїхав до квартири загиблого міського солдата Даніеля Крістіана Гуммеля. Діти називали водовоза ім'ям його популярного попереднього орендаря і це, очевидно, його дуже дратувало.

Люди й досі пам'ятають того водноноса не тільки через безліч сувенірів та скульптур, але й через "привітання", які можна почути на футбольних матчах: щоразу коли гамбурзька футбольна команда забиває гол, диктор на стадіоні вигукує "Hummel, Hummel", а вболівальники відповідають "Mors, Mors".

"Nich' lang schnacken, Kopp in Nacken!". Гамбург, як місто, яке є одним із найвідоміших у світі розважальних районів і домом для незліченних клубів та барів, прославився і своїм місцевим тостом „Nich' lang schnacken, Kopp in Nacken!". Тост покликаний запобігти подальшим розмовам і спонукати людей швидко випити алкогольний напій.

"In Hamburg sagt man Tschüss"

І останнє, але не менш важливе: In Hamburg sagt man Tschüss. Це одна із багатьох пісень, присвячених морякам. "In Hamburg sagt man Tschüss" Гайді Кабель є одним із музичних флагманів Гамбурга. У ній є такі рядки: "In Hamburg sagt man Tschüss, das heißt auf Wiedersehen! Und das heißt auch, wir würden uns freuen, euch in Hamburg wiederzusehen!". Саме тому так часто від гамбуржців можна почути ці слова.

Заслуговеє на увагу аналіз семантики діалектних лайливих слів (Schimpfwörter). Дослідникові Рейнгарду Гольцу вдалося зібрати таких понад 2000 на 160 сторінках у своєму «Словнику лайливих слів» ("Das Schimpfwörterbuch für Hamburger"), починаючи від слова "Achterloder" і закінчуючи "Zwickel" (2). Слово "Achterloder" означає "задньозарядний" і вживається не лише щодо старих вогнепальних видів зброї, але й переносно стосується людей з гомосексуальною орієнтацією. Слово "Zwickel" може використовуватися для опису чоловіка, який занадто переймається своєю зовнішністю, може бути надто впевненим у собі, у своєму вигляді або витрачає надмірний час на догляд за собою. Лексема Döbsbartel позначає дурну, замріяну або незграбну людину.

У літературній німецькій мові заборонено вживати слово "Scheißkerl", що культурно можна перекласти як "підла/зла°/брехлива°/неприємна°/боягузлива людина". Але якщо ви хочете сказати щось подібне нижньонімецькою мовою, напр. "Schietbüdel", то це буде мати зовсім інше значення. Це слово не варто буквально перекладати, тому що нижньонімецькою воно має пестливе значення, щось на зразок "малюк". Дорослі та подружні пари також можуть так звертатись один до одного в інтимному контексті. Вислів "Mien lütt Schietbüdel" може навіть бути лагідним звертанням до маленького хлопчика у значенні "мій маленький шкідник". Лише "Büxenschietter" перевершує своєю ніжністю значення цього слова, яке можна перекласти як "засранець".

Аналізуючи лексико-семантичні особливості гамбурзького діалекту, варто мати на увазі, що вони відображають типові для Гамбурга реалії, або є фонетично видозміненими одиницями німецької літературної мови.

Приклади взяті вибірково із книжки Петера Шмахтгагена „Sprechen Sie Hamburgisch?“ (Schmachthagen, 2009, 319 p.). Автор опитав представників старшого покоління:

Hamburgisch	Hochdeutsch	Українська
1. Afmarachen	1. anstrengen	1. Докладати зусиль
2. angetüdert	2. leicht betrunken	2. Злегка напідпитку
3. ankieken	3. ansehen/angucken/anschauen	3. Дивитись
4. anschieten	4. jmd. betrügen, hereinlegen oder anschmieren	4. Обманювати когось
5. Backs	5. leichte Ohrfeige, Schlag ins Gesicht	5. Ляпас по обличчю
6. Bangbüx	6. Angsthase, ängstlicher Mensch	6. Боягуз
7. Braß	7. schlechte Laune; bedeutet auch Ärger oder Wut	7. Поганий настрій
8. Buddel	8. Flasche	8. Пляшка
9. Büx	9. Hose	9. Штани
10. Deern	10. Mädchen; aber auch Tochter oder Magd	10. Дівчина, донька, покоївка
11. een beten	11. ein bisschen	11. Трошки
12. Fatuch	12. Küchenwischtuch zum feuchten Reinigen von Tellern, Schüsseln, Töpfen, Küchenmöbeln usw.	12. Ганчірка
13. Gattenpietscher	13. Lehrer	13. Вчитель
14. Gau	14. schnell, flink oder hastig	14. Швидко, спритно
15. Happern	15. einen Happen essen	15. Перекусити
16. Huulbessen	16. Staubsauger	16. Пилосос
17. Idelich	17. komisch, seltsam, wunderlich	17. Дивний, химерний
18. Ische	18. Mädchen, Frau	18. Дівчина, жінка
19. Kuddelmuddel	19. Chaos, Unordnung; auch Mischmasch	19. Хаос, безлад
20. Lütt	20. klein, lieb	20. Маленький, дорогий
21. Macker	21. Freund, Kumpel, Kerl	21. Друг, товариш, хлопець
22. Nokixel	22. Wörterbuch, Nachschlagewerk, Lexikon	22. Словник, довідник, лексикон
23. Ökelname	23. Spitz- od. Beiname	23. Прізвисько, кличка
24. Oolsch	24. alte Frau	24. Стара жінка, «баба»
25. Paraplü	25. Regenschirm	25. Парасоля
26. Pläseer	26. Vergnügen	26. Насолода
27. Plätten	27. Bügeln	27. Прасувати
28. Queen	28. Färse, junge Kuh, die noch nicht gekalbt hat	28. Телиця, молода корова, яка ще не отелилася
29. Quiddje	29. Bezeichnung für zugezogene Bürger, die nicht ursprünglich aus Hamburg stammen	29. Позначення для людей, які не з Гамбурга
30. Riestüten	30. Ohren	30. Вуха
31. Rumpusseln	31. basteln	31. Майструвати, займатись рукоділлям
32. Schlachter	32. Fleischer, Metzger	32. М'ясник
33. Schmöker	33. Dickes, kurzweiliges Buch	33. Товста, не цікава книга
34. Schnacken	34. sich unterhalten, reden	34. Балакати, розмовляти
35. Slackermaschü	35. Schlagsahne	35. Збиті вершки
36. Snack	36. Gespräch, Schwätzchen, Erzählung, Geschichte	36. Розмова, балачка, розповідь, історія
37. Snoopkram	37. Süßigkeit	37. Смаколик
38. Sööt	38. süß	38. Солодкий
39. Twiete	39. ein Weg oder eine Gasse, die häufig zwei größere Straßen verbindet	39. Доріжка або алея, яка часто з'єднує дві головні вулиці
40. Udel	40. Polizist	40. Поліцейський
41. Üüts	41. Kröte, Frosch	41. Жаба
42. Verrüschén	42. Verprügeln	42. Побити
43. Waarscho	43. Mahnung, Warnung	43. Нагадування, попередження
44. Wisch	44. Schmierzettel, Schriftstück	44. Записка, документ
45. Wuling	45. Unordnung	45. Безлад
46. Wurzeln	46. Möhren	46. Морква
47. Zampeln	47. schmuggeln, stehlen	47. Займатись контрабандою
48. zu Pott kommen	48. bereit sein	48. Бути готовим
49. zu un zu	49. Steigerung der Aussage, „besonders“	49. Підсилення вислову словом «особливо»
50. Zumachen	50. sich beeilen	50. Поспішати
51. Zwutsch	51. ausgehen, um zu feiern	51. Гуляти, випивати, святкувати

Висновки та перспективи дослідження. Гамбурзький діалект – явище соціальне. Він виник, розвивається, вдосконалюється і змінюється разом зі зміною суспільства під впливом різних факторів, таких як еміграція, міграція, імміграція, глобалізація, культура, спосіб мислення, емоційне реагування та сприйняття дійсності. Оскільки проведене дослідження

стосувалося старшого покоління, то в майбутньому варто з'ясувати функціонування гамбурзького діалекту серед студентської молоді. Декільком студентам-германістам нашого університету, які сьогодні через об'єктивні обставини, пов'язані з російсько-українською війною, проживають і навчаються в Гамбурзі, пропонуємо курсові, бакалаврські та магістерські роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bublik W. Geschichte der Deutschen Sprache. Kyjiw.Hauptverlag der Verlagsvereinigung. Vyshcha Shkola,1983. 232 p.
2. Goltz R.. Von Blubberbüxen, Landhaien und Troonbüdels. *Das Schimpfwörterbuch für Hamburger*. Leer: Schuster, 1995. 160 p.
3. Grimm H. Vom Wasserträger zur Kultfigur. NDR.de. URL: <https://www.ndr.de/geschichte/koepfe/Hummel-Hummel-Mors-Mors-Urspruenge-des-Hamburger-Gruss,hummelhummel101.html>
4. Haas J. Norddeutsche Sprichwörter und ihre Bedeutung. *Hamburg Tourismus*. URL: <https://www.hamburg-tourism.de/magazin/hamburger-schnack-norddeutsche-sprichwoerter-und-ihre-bedeutung/>
5. Kaufmann S. Deutsche Geschichte. Dialekte. *Plannet Wissen*. URL: https://www.planet-wissen.de/geschichte/deutsche_geschichte/geschichte_der_dialekte/index.html
6. Kaya E. Analyse der sprachlichen Variationen des Hamburger Platt, 2013, S. 3-6.
7. Lewizkij V. Geschichte der deutschen Sprache. Winnyzja. Nova Knyha Verlag. 2010, 256 S.
8. Plattdeutsches Wörterbuch in: NDR.de URL: https://www.ndr.de/kultur/norddeutsche_sprache/plattdeutsch/woerterbuch101_region-12177.html
9. Schmachthagen P. Sprechen Sie Hamburgisch, Axel Springer AG. Hamburger Abendblatt. 2009, Hamburg, 319 p.
10. Schmidt S. Das Groß-Hamburg-Gesetz 1937/38. *Hamburg Geschichtsbuch*. URL: <https://geschichtsbuch.hamburg.de/epochen/nationalsozialismus/das-gross-hamburg-gesetz-1937-38/>
11. Schmitz A. Dialekte. Brachtum oder Belustung? *Deutschlandfunk*. URL: <https://www.deutschlandfunk.de/dialekte-brauchtum-oder-belustigung-100.html>
12. Wikipedia für 16 Bundesländer Deutschlands. Bundesland Hamburg. URL: <https://bundeslaender-deutschland.info/bundesland-hamburg/>

REFERENCES

1. Bublik, W. (1983). Geschichte der Deutschen Sprache. Kyjiw.Hauptverlag der Verlagsvereinigung. Vyshcha Shkola.
2. Goltz, R. (1995). Von Blubberbüxen, Landhaien und Troonbüdels. *Das Schimpfwörterbuch für Hamburger*. Leer: Schuster.
3. Grimm, H. Vom Wasserträger zur Kultfigur. NDR.de. URL: <https://www.ndr.de/geschichte/koepfe/Hummel-Hummel-Mors-Mors-Urspruenge-des-Hamburger-Gruss,hummelhummel101.html>
4. Haas, J. Norddeutsche Sprichwörter und ihre Bedeutung. *Hamburg Tourismus*. URL: <https://www.hamburg-tourism.de/magazin/hamburger-schnack-norddeutsche-sprichwoerter-und-ihre-bedeutung/>
5. Kaufmann, S. Deutsche Geschichte. Dialekte. *Plannet Wissen*. URL: https://www.planet-wissen.de/geschichte/deutsche_geschichte/geschichte_der_dialekte/index.html
6. Kaya, E. (2013). Analyse der sprachlichen Variationen des Hamburger Platt.
7. Lewizkij, V. (2010). Geschichte der deutschen Sprache. Winnyzja. Nova Knyha Verlag.
8. Plattdeutsches Wörterbuch in: NDR.de URL: https://www.ndr.de/kultur/norddeutsche_sprache/plattdeutsch/woerterbuch101_region-12177.html
9. Schmachthagen, P. (2009). Sprechen Sie Hamburgisch, Axel Springer AG. Hamburger Abendblatt. Hamburg.
10. Schmidt, S. Das Groß-Hamburg-Gesetz 1937/38. *Hamburg Geschichtsbuch*. URL: <https://geschichtsbuch.hamburg.de/epochen/nationalsozialismus/das-gross-hamburg-gesetz-1937-38/>
11. Schmitz, A. Dialekte. Brachtum oder Belustung? *Deutschlandfunk*. URL: <https://www.deutschlandfunk.de/dialekte-brauchtum-oder-belustigung-100.html>
12. Wikipedia für 16 Bundesländer Deutschlands. Bundesland Hamburg. URL: <https://bundeslaender-deutschland.info/bundesland-hamburg/>

LEXICO-SEMANTIC PECULIARITIES OF HAMBURG DIALECT

Lopushanskyy Vasyl Myhailovych

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of German and French Languages and Methods of Teaching

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

24, Ivan Franko Str., Drohobych, Lviv region, Ukraine

A dialect is a specific variant of a language that differs in many ways from the official or standard language, including pronunciation, vocabulary, grammar, syntax, and the use of specific words or constructions. Sometimes, the difference between dialects is so significant that individuals who speak different dialects may have difficulty understanding each other. The High German Consonant Shift divided the federal states into groups of Upper German and Low German speakers. In the south and central regions, the Central and Upper German dialects experienced the effects of the sound shift and are considered Upper German dialects. The regional dialects in the north, which were not affected by the sound shift, were grouped under the term "Low German." Systematic studies of dialects began in Germany in the 18th and 19th centuries. Johann Andreas Schmeller was one of the most significant dialectologists and compiled the Bavarian Dictionary in the years 1827-1837. The Brothers Grimm included dialectal words and regionally colored dialects in their famous German dictionary. Georg Wenker conducted a thorough study of dialects and compiled the Wenker List with forty sample sentences of the High German language. The result of these studies was a language atlas in which all German dialects are mapped. Among modern German researchers of the Hamburg dialect Peter Schmachthagen should be singled out. Various dialects and languages are used in Hamburg, including Plattdeutsch (Low German), Hochdeutsch (Standard German), and Missingsch. This diversity of linguistic forms and dialects reflects the cultural diversity and historical development of Hamburg. The original language of Hamburg is Plattdeutsch. The name "Plattdeutsch" comes from the Netherlands and refers to the "good, understandable vernacular" and not to "flat, low-lying land." The Hamburg language has its peculiarities, including lenition, the contraction of some vowels, and features of pronunciation, among others. Historically, Plattdeutsch was the official language of Hamburg, but social processes and mass immigration led to a diminishing role of the language in the everyday life of the city. Hamburg, like many other regions, has its own linguistic character and unique expressions that reflect the local culture and the city's characteristics. Each of these expressions has its own history and specific context of use, making them interesting subjects to study.

Keywords: *Hamburg, Hamburg dialect, peculiarity, vocabulary, semantics.*